

 FÓRUM ARCHIVÁROV

 FÓRUM ARCHIVÁROV

Veľa zdravia, šťastia...

Dňa 20. 9. 1995 sa dožil 80 rokov PhDr. Michal Kušík, CSc., čestný predseda Spoločnosti slovenských archivárov, zakladateľ archivistiky, ako samostatnej vednej disciplíny na Slovensku, dlhoročný riaditeľ Štátneho ústredného archívu (dnes SNA) v Bratislave, prvý predseda Sekcie archívnictva a pomocných vied historických pri SHS SAV.

Nášho jubilanta pozná prevažná väčšina archivárov osobne, veď mnohí z nás mali to šťastie, že nám bol profesorom na univerzite. Nezabudnuteľné sú s nim strávené hodiny latinčiny, na ktorých sme nielen obdivovali jeho jazykové znalosti, ale aj jeho nadšenie, osobnú zanietenosť pri budovaní novej budovy Slovenského národného archívu

ale aj na príprave prvého zákona o archívnictve.

Jeho štúdia Archívnictvo v klasifikácii vedy, ktorá vyšla v Slovenskej archivistike v roku 1968, je dodnes základom pre stanovenie miesta archivistiky v systéme vied. Ďalšie jeho práce, z ktorých je potrebné spomenúť Urbáre feudálnych panstiev na Slovensku v spolupráci s Dr. Marsinom, aj po takmer štyridsiatich rokoch, sú príkladom pre nás archivárov na vydávanie prameňov. Žiaľ táto oblasť v našom archívnictve nie je dodnes na želateľnej úrovni.

Ako výborný filológ priložil náš jubilant svoju ruku aj k základnému dielu - k Slovenskému diplomatáru. Ako šéfredaktor Slovenskej archivistiky pôsobil Dr. Kušík až do roku 1983. Tento časopis si aj vďaka nemu zachoval svoju tvár a môžem ako členka redakčnej rady povedať, že celý kolektív redakcie sa dodnes teší na jeho účasť na zasadnutiach, veď stretnutie s našim jubilantom je vždy prínosom pre prácu redakčnej rady.

Samozrejme, že nie je možné a ani nie je našim cieľom vymenovať všetky aktivity, či oblasti pôsobenia Dr. Kušíka. Nedá mi však ešte nespomenúť jeho plánovito rozvíjanú činnosť (recenzie diel z archivistiky, spolupráca na medzinárodnom terminologickom slovníku, lektorovanie príručky pre archivárov), ktorou sa snažil Dr. Kušík rozvinúť archivistiku ako vedu. I keď vieme, že dodnes sú na tomto poli problémy, nazdávame sa, že jeho úsilie skutočne nebolo márne, a ani za výsledky v tejto oblasti sa nemusíme hanbiť.

Obdivuhodnou vitalitou povzbudzuje aj nový výbor Spoločnosti slovenských archivárov a je pre nás potešením, keď sa zúčastní na našom zasadnutí ako čestný predseda.

V mene všetkých členov Spoločnosti slovenských archivárov, ale aj vo svojom mene, blahoželám Dr. Kušíkovi k jeho životnému jubileu. Ďakujem mu za celoživotnú prácu, ktorou prispel k rozvoju nášho odboru, ako aj k činnosti samotnej spoločnosti. Prajeme mu do ďalších rokov veľa zdravia, šťastia, optimizmu a radosti z dobre vykonanej práce.

Veronika Nováková

Štátny okresný archív vo Veľkom Krtíši

Curriculum vitae nášho odborného pracovníka poznamenali od jeho vzniku začiatkom 50. rokov tohto storočia časté zmeny územno-správneho charakteru, ktoré zasiahli región. Preto v titulku by bolo výstižnejšie uviesť "Štátny okresný archív vo Veľkom Krtíši a jeho predchodcovia".

Prvé účinné akty na záchranu historického písomného dedičstva z územia regiónu, v tom čase už značne poškodených súborov archívnych dokumentov, prijal Okresný národný výbor v Modrom Kameni. Uznesením č. 169 26. marca 1953 zriadil vo vtedajšom sídle okresu Okresný archív a vymenoval stáleho archívára, ktorý dostal k sústreďeniu prvých archívnych fondov priestory kaplnky na hrade v Modrom Kameni. Pôvodne prijatý pracovník tieto úlohy nezvládol a až v roku 1954, po nástupe Jozefa Pupáka, môžeme datovať vznik prvého odborného archívneho pracovníka na území okresu. Práca archívára skutočne plne zaujala pána Pupáka, ktorý bol skúseným a dlhoročným štátnym úradníkom. Archív bol počas jeho pôsobenia v dobrých rukách a jeho zásluhou, entuziazmom, pracovistosťou a vytrvalosťou boli položené základy, na ktorých bolo možné ďalej stavať - dopĺňať a sprístupňovať archívne súbory, tzv. kmeňové fondy archívu v ďalších rokoch. Popri odbornej archívnej práci, triedení a usporiadaní archívnych fondov, veľa času venoval aj využívaniu archívnych dokumentov. Môžeme ho nazvať tiež prvým regionálnym historikom. Umiestnenie archívu na hrade v Modrom Kameni priťahovalo pozornosť verejnosti, na exkurzie začali prichádzať žiaci miestnych škôl, ale aj domáci i zahraniční turisti.

Sľubný začiatok inštitúcie poznamenali územné zmeny v roku 1960, keď sa po zrušení okresu Modrý Kameň stal tunajší archív pobočkou Okresného archívu v Lučenci. Odchodom J. Pupáka do dôchodku v roku 1966 pobočka archívu v Modrom Kameni zanikla a archívne súbory boli premiestňované na spracovávanie do Lučenca.

Roky 1960 -1968, napriek uvedeným peripetiám, boli obdobím vyplneným činnosťou archívnu prácou aj zásluhou dobrého odborného vedenia vtedajšieho okresného archívu historikom, archívárom Ivanom Červenákom z Lučenca. Pod jeho vedením sa vyhotovili prvé zväzky odborných archívnych pomôcok, inventárov a katalógov archívnych fondov, ktoré slúžia čiastočne bádateľským potrebám doposiaľ.

Obnovenie okresu v roku 1968, ktorého sídlom sa stal Veľký Krtíš, znamenalo aj obnovenie Okresného archívu 1. októbra 1968. Vedením malého pracovného kolektívu bola spočiatku poverená Zdena Speváková,

ktorú v roku 1969 vystriedal prvý menovaný riaditeľ Ing. František Eibner (do r. 1973). Pracovisko bolo opäť umiestnené v pôvodných, nevyhovujúcich priestoroch na hrade v Modrom Kameni.

Po delimitácii archívnych fondov medzi Lučencom a Veľkým Krtišom sa začalo obdobie neustáleho sústreďovania a sceľovania archívnych fondov z územia regiónu, triedenia, skartácií a odborného archívneho sprístupňovania zachovaných dokumentov historickej hodnoty. Delimitácie nasledovali aj medzi štátnymi archívmi okresov Zvolen a Levice, ktoré čiastočne preberali archívne fondy z územia veľkokrtíšskeho okresu. Zároveň sa archívári usilovali riešiť nevyhovujúce priestorové podmienky a personálne obsadenie pracoviska, bez ktorých nebolo možné vykonávať na zodpovedajúcej úrovni odborné archívne práce. Archív mal k dispozícii len hradnú kaplnku s kapacitou cca 450 bm, ktorú nebolo možné vykurovať a na opačnej strane nádvorja dve tzv. pracovne - malé, tmavé, studené a rovnako vlhké miestnosti. Nielen pre archívne dokumenty, pracovníkov archívu, ale aj pre verejnosť, stránky a bádateľov, umiestnenie archívneho pracoviska bolo nevhodné. Dostať sa, najmä v zime, pešo na hradný kopec a dole, často vyžadovalo priam športový výkon.

Viac ako desať rokov trvalo úsilie archívárov, kým sa verejnosti a zároveň širšiemu odbornému pôsobeniu v oblasti regionálnej historiografie, kultúry a informatiky dňa 22. mája 1985, po poslednom sťahovaní, otvorili dvere novej, účelom zodpovedajúcej budovy Štátneho okresného archívu, postavenej v sídle okresu.

V poslednom desaťročí (1985-1995) vzrástol objem uloženého archívneho materiálu zo 460 na súčasných 1326 bežných metrov a počet archívnych fondov na 304. Kapacita novostavby je vyčerpaná a my "vďaka" zákonu o majetku obcí, na základe ktorého náš objekt prešiel do správy mesta Veľký Krtíš (vrátane príľahlého pozemku rezervovaného pôvodne na prístavbu depotov) stojíme pred problémom: Ako ďalej?

Archív patril počtom odborných pracovných miest k najnižšie obsadeným archívnym pracoviskám na Slovensku. Podarilo sa nám, po nemalom úsilí, dosiahnuť zvýšenie stavu pracovníkov, v súčasnosti od polovice tohto roku sme konečne piati. Predtým sa počet pohyboval v rozmedzí 2, resp. 2,5 až 4,4 úväzku. Zlé priestorové podmienky, nezdravé pracovné prostredie, ťažká manuálna, doslova špinavá práca s archívnymi dokumentami zanedbanými ich pôvodcami a v neposlednom rade aj neúcta a podceňovanie odbornej archívárskej práce, prejavom ktorej boli (a žiaľ ešte sú) nekvalifikované zásahy a obmedzovania, mzdy nižšie ako u ostatných

pracovníkov štátnej správy, viedli k častým personálnym zmenám v archíve. Na škodu pracoviska, kde vyššia odbornosť, schopnosti posudzovať a rozhodovať o hodnote písomných prameňov, využívať archívne dokumenty, odborne poradiť bádateľom a ostatným záujemcom o archívne dokumenty, sprístupňovať archívne fondy a vyhotovovať kvalitné odborné archívne pomôcky, usmerňovať v rámci predarchívnej starostlivosti v teréne tvorbu archívnych fondov u pôvodcov a vykonávať ďalšie odborné činnosti, prichádza so skúsenosťami a praxou.

Marta Kamasová

Využívanie archívnych dokumentov

v ŠOKA vo Veľkom Krtíši Najväčšiu skupinu archívnych fondov tvoria súbory písomností zachovaných z činnosti miestnych správnych inštitúcií a orgánov okresného a nižšieho teritoriálneho charakteru zväčša z obdobia 20. storočia. Sú to fondy okresného úradu (od r. 1923), okresných a miestnych národných výborov, notárskych úradov a obcí. Ďalej fondy súdnictva, kultúrnych a osvetových inštitúcií, školstva, ale aj spoločenských organizácií, z novšieho obdobia fondy zaniknutých hospodárskych podnikov. Zo staršieho obdobia chýbajú v našom archíve ucelené súbory archívnych dokumentov. Okres mal jednu zvláštnosť v porovnaní s inými regiónmi Slovenska. Na jeho území do roku 1968 absentovalo sídlo, ktoré by malo charakter mesta. Kontinuálne tu nesídli žiadne správne, ani iné inštitúcie. Prakticky až do roku 1912 bolo toto územie súčasťou iných územno-správnych celkov s centrami v Balašských Ďarmotách, Šahách, Zvolene, Krupine, resp. v Lučenci. K zriadeniu okresného súdu v Modrom Kameni došlo až v roku 1928. V 1912 bol utvorený slúžnovský okres so sídlom v Modrom Kameni. Fond je v ŠOBA v Banskej Bystrici, tiež ďalšie zbytky fondov ostatných slúžnovských úradov, ktoré sme našli na hrade v Modrom Kameni. Ďalšie pramene k dejinám regiónu sa nachádzajú mimo nášho územia, najmä v archívoch v Maďarsku, čo sťažuje regionálny výskum bádateľov i pracovníkov archívu.

Len intenzívnym vyhľadávaním, prípadne kúpou v rámci akvizičnej činnosti sa nám podarilo získať niekoľko málo jednotlivín vzácných archívnych prameňov k najstarším dejinám regiónu. Napríklad pri skartácii priamo na vtedajšom MsNV v Modrom Kameni objavili naši pracovníci stratenú listinu kráľa Leopolda I. z roku 1658 o udelení tržného práva Modrému Kameňu (žiaľ už bez pečate) a podobne sme pred zničením zachránili niektoré ďalšie dokumenty - cechové artikuly krajčírov z roku 1571, dlžobné úpisy a listy z Dolných Plachtiniec od 1760, Turieho Poľa 1815-1852 a pod. K najstarším prameňom, využívaným k dejinám obcí patria zápisnice obecných zastupiteľstiev od roku 1867. Zaujímavým prameňom k regionálnej histórii sú zbierky obecných a školských kroník, máp, plánov, letákov, drobnej tlače, fotografií, filmov, pečatidiel a pečiatok. V súčasnom období je využívaná najmä zbierka historických pečatí obcí, ktorú doplníme a tiež zbierky novín, regionálnych časopisov a odborná archívna knižnica.

I z uvedenej pramennej bázy sa snažíme vyťažiť čo najviac informácií, poskytovať kvalifikované informácie a iniciovať výskumnú prácu v regióne. Zvlášť v posledných rokoch, okrem praktického využívania archívnych dokumentov občanmi, zvýšil sa tiež záujem o výskum dejín obcí. Kým v roku 1985 navštívilo archív 23 bádateľov, v roku 1991 66, v r. 1993 173, 1994 158. Cieľavedomou informačnou i propagačnou prácou sme do nášho archívu nasmerovali študentov miestneho gymnázia, ktorí sa zameriavajú najmä na výskum dejín obcí, ale aj na špecifické témy ako sú dejiny baníctva v regióne, vinohradníctva, remesiel a podobne. Naším bádateľom sa okrem bežných konzultácií snažíme poskytnúť informácie o literatúre, aj o prameňoch v iných archívoch. Ďalšou formou pôsobenia sú exkurzie žiakov základných a stredných škôl, spojené s prednáškami z regionálnej histórie, o významných osobnostiach z územia okresu a pod. v rámci vyučovania dejepisu, vlastivedy.

Mnohokrát by pre nás bolo jednoduchšie, ľahšie, a pri veľkom našom vytážení aj pochopiteľné, odmietnuť exkurziu, či študenta, ktorý sa na nás obráti s prosbou o poskytnutie konzultácií. My, ktorí sme sa "upísali" nášmu povolaniu to nevieme urobiť. Poznať vlastné dejiny, prinášať nové, neznáme fakty a obohacovať tak poznanie iných, je tiež poslaním archivárov. V neposlednom rade tým, že ukážeme hodnotu archívnych dokumentov, ktoré vytvorili predchádzajúce generácie, upozorňujeme zároveň na význam dnešných písomných a iných prameňov častokrát už pri vzniku náležite nedocenených.

Komunikácia v archívnom systéme

V dňoch 26. - 28. septembra 1995 sa v Dolnom Kubíne uskutočnila konferencia Komunikácia v archívnom systéme. Postupne Vám budeme prinášať na stránkach nášho periodika príspevky, ktoré na tomto fóre odzneli.

Komunikácia v archívoch organizácií osobitného významu, medzi nimi a s tými archívami

Označenie "organizácia osobitného významu" obsahuje v sebe vyjadrenie, že ide o jedinečnú právnickú osobu so špecifickým poslaním, pracovnou náplňou, vnútornou štruktúrou, veľkosťou a inými znakmi osobitosti. Takýchto organizácií, ktorým dal Odbor archívnickva a spisovej služby súhlas na zriadenie vlastného archívu je ku dnešnému dňu na Slovensku 18. Keďže ide o organizácie s rozdielnou pracovnou náplňou, poslaním, je jasné, že aj ich produkcia toho, čo má dokumentárnu hodnotu, je značne rozdielna. Táto rozdielnosť je zrejma tak z formálnych znakov (kvantum dokumentárnej cennej produkcie, jej "vek") ako aj z diplomatického hľadiska (jednotliviny, série, nosiče) i z archívneho hľadiska (dokumenty z vlastnej produkcie organizácie a zo zbierkovej činnosti). Keď tento pohľad na organizácie osobitného významu premietneme na ich archívy (čo je to správne), tak konštatujeme, že archívy organizácií osobitného významu sa od seba odlišujú pomerom kvanta dokumentov zo správy a riadenia organizácie k tzv. "pracovným materiálom". No najvýraznejšie sa odlišujú v úlohách, v poslaní, v tom čo dominuje v ich pracovnej náplni, či sú súčasťou živej činnosti svojej organizácie alebo sú prevažne dokumentárnymi strediskami. Medzi tie, kde prevláda v poslaní archívu bezprostredná účasť na živej činnosti organizácie patria Filmový archív, Archív slovenského rozhlasu, Slovenskej televízie, Ústredný archív geodézie a kartografie, Archív Pamiatkového ústavu, Národnej banky Slovenska, Diplomatický archív MZV SR, Archív kancelárie

prezidenta SR. Ostatné archívy, teda tie v ktorých pracovnej náplni prevláda "viac to archívne" sú - Archív literatúry a umenia MS, ÚA SAV, Archív UK, Archív STU, Archív EU, Archív SNM, Archív výtvarného umenia v SNG, Archív Múzea SNP, Vojenský historický archív a podnikový archív Štátnej mincovne.

Komunikácia v archívoch osobitného významu.

Kvantitu i kvalitu komunikácie archívu s organizačnými zložkami vlastnej inštitúcie zásadne určuje pracovná náplň archívu organizácie osobitného významu. Kde prevláda "to viac archívne", teda dôraz je na zachovaní a sprístupnení dokumentácie, spravidla býva komunikácia kvantitatívne menšia, no kvalitatívne náročnejšia (rešerše až expertízy). V archívoch, kde prevláda v pracovnej náplni priama účasť v živej činnosti organizácie je komunikácia s organizačnými útvarmi kvantitatívne vysoká, no kvalitou iba v polohe evidenčnej (zápožičky). Tento rozdiel v komunikácii má aj priamy dopad na archívnu prácu, na spôsob spracovania a orientáciu v archívnom materiáli. Dokonca v niektorých archívoch osobitného významu určuje aj ich vnútornú štruktúru (oddelenie pre starostlivosť o správne písomnosti pochádzajúce z organizačnej a hospodárskej činnosti a oddelenia pre využívanie zbierkových dokumentov). Komunikácia archívu vo vnútri inštitúcie je spravidla daná v základných normách inštitúcie, alebo aspoň v organizačnom poriadku archívu a myslím si, že tým je pre toto fórum, ktoré sa chce zamýšľať nad jej ovplyvnením, nezaujímavá. Vplývať na ňu by azda prináležalo Odboru archívnictva a spisovej služby, keď vydáva súhlas k zriadeniu archívu organizácie osobitného významu.

Komunikácia medzi archívmi organizácií osobitného významu.

Podľa údaju Dr. A. Paulusovej od r. 1972 sa organizujú každoročne porady archívov organizácií osobitného významu, na ktorých zástupcovia archívov referujú o činnosti v príslušnom roku. Niektoré archívy predkladali na Odbor archívnictva a spisovej služby písomné správy o činnosti za rok a k nim sa referent OA a SS vyjadroval. Za posledné roky sa ročne konajú porady vedúcich archívov organizácií osobitného významu v niektorom z nich. Program má zvyčajne dve časti. Riaditeľ a referent OA a SS informujú o aktuálnych otázkach archívnictva a hostiteľ "predvedie" svoj archív. Striedaním hostiteľov sleduje OA a SS cieľ vzájomne spoznať všetky archívy. Efekt z takto poňatej komunikácie je príjemný pre všetkých, okrem hostiteľa. Ten má viac organizačných starostí. Po takomto zoznámení už je iniciatíva

na jednotlivých archívoch, či budú v komunikácii pokračovať, alebo ju umŕtvia. Skúsenosti z toho, kde komunikácia pokračuje sú takéto: následne komunikujú tí, ktorí sú v nevýhodnejšom organizačnom začlenení v inštitúcii, ktorí majú horšie platové zatriedenie, ktorí majú priestorové a materiálové problémy. Komunikácia v metodických otázkach práce s materiálom je zriedkavá (ak, tak azda v oblasti použitia výpočtovej techniky).

Komunikácia s inými archívmi

Prvým zákonom o archívnictve z r. 1954 sa v základných kontúrach kodifikovala na Slovensku sieť archívov, teda systém archívnictva, na čele s riadiacim orgánom a kokrétnymi úrovňami archívov v podstate založenými na "zberných okruhoch" archívneho materiálu. Výnimky, ktoré sa čo do významu (témy) javili vhodné na zachovanie ako jedinečné, boli do tohoto systému zaradané v reči zákona, ako archívy organizácií osobitného významu.

Súčasnú komunikáciu v rámci tohoto systému možno podľa nás výstižnejšie označiť termínom informácia. Možno presnejšími (častejšími) informáciami v časti siete priamo riadenej OA a SS, ale iste nie komunikáciou ani v tejto polohe. Pod komunikáciou chápeme dorozumievanie, sprostredkovanie, teda nie odoslanie informácie adresátovi, ale obojstranné konanie na dosiahnutie cieľa. A užitočná komunikácia je efektívne dorozumenie, sprostredkovanie najoptimálnejších podmienok na splnenie úlohy. Takáto komunikácia medzi archívmi organizácií osobitného významu a ostatnými archívmi nie je. **Možnosti užitočnej komunikácie vidíme napr. v týchto oblastiach: vymedzení zberných okruhov (mnohé z AOOV sú, dá sa povedať, tematické archívy), vo vypracovaní metodiky spracovania špecifických fondov (špecifických materiálov) ako metodických návodov na spracovanie (AOOV majú fondy s veľkými sériami, veľké zbierky, osobné fondy, špeciálne nosiče...) v určení priorít v archívnej práci (AOOV predstavujú celú škálu príkladov využívania archívu).** A nie sú to len odborné otázky, ale aj otázky riadenia, ba často existencie archívu, ako sme už naznačili.

Povedali sme, že archívnictvo sa u nás stalo systémom. Ak má byť živým, musí mať zmysluplnú vnútornú komunikáciu. Bez nej nemôže ani navonok komunikovať. AOOV patria organizačne do iných systémov s vlastnými záujmami a cieľmi. Bez zmysluplnej komunikácie v archívnom systéme nemajú šancu vplývať na chod iných systémov a na svoje postavenie v nich. Ak sa im to aj darí, tak to je skôr náhoda, šťastie, možno

čosi iné, no nie výsledok užitočnej komunikácie vo fungujúcom archívnom systéme.

Jozef Klačka

Z DOMOVA

Osobnosti slovenského baníctva

Počas tohoročných Salamandrových dní usporiadal Štátny ústredný banký archív v Banskej Štiavnici seminár venovaný významným odborníkom slovenského baníctva - Gabrielovi von Schweitzerovi (150 rokov od smrti) a Antonovi Péchovi (100 rokov od smrti).

Gabriel von Schweitzer bol hlavným komorským grófom v B. Štiavnici v rokoch 1834 - 1845. Významne sa pričínil o zastavenie úpadku banskej výroby v najvýznamnejších bankských oblastiach na Slovensku a v Sedmohradsku.

Anton Péch bol riaditeľom viacerých bankských závodov v Maďarsku, Nemecku, Čechách a na Slovensku. Bol i uznávaným bankovým odborníkom, vedcom, priekopníkom bankohistorického výskumu na Slovensku, redaktorom, autorom odborných diel, ale aj vynálezcom a konštruktérom.

Na seminári celkove odznelo 9 prednášok. Prednášajúci v nich podrobne priblížili život a dielo týchto významných osobností. Prínosom bola prednáška PhDr. Václava Štěpána - pracovníka archívu mesta Ostravy, ktorý informoval o pôsobení A. Pécha v baniach bratov Kleinovcov v Čechách.

Po ukončení seminára sa jeho účastníci poklonili pamiatke A. Pécha pri jeho hrobe za Piarskou bránou.

Semináru predchádzala vernisáž výstavy, na ktorej boli vystavené okrem unikátnych bankských máp i archívne dokumenty k životu G. von Schweitzera a A. Pécha, ktoré boli doplnené exponátmi zo zbierok Slovenského bankového múzea v B. Štiavnici. Výstavu tentoraz navštívil i

väčší počet zahraničných návštevníkov najmä z Maďarska, Talianska, Nemecka a Čiech.

Jozef Surovec

ZO SVETA

---

*Druhé kolokvium pracovnej skupiny stredoeurópskych zväzov -
spolkov archivárov*

Zväz rakúskych archivárov v spolupráci so Spolkom nemeckých archivárov usporiadal dňa 29. 5. 1995 v Rakúskom štátnom archíve, medzinárodné kolokvium o práci zväzov - spolkov archivárov stredoeurópskej oblasti: Čiech (dr. Jaromír Charous, Česká archivná spoločnosť, Praha), Maďarska (dr. Lajos Gescényi, Spolok maďarských archivárov, Győr), Nemecka (dr. Norbert Reimann, predseda Spolku nemeckých archivárov, Münster, dr. Hermann Rumschöttel, Štátne archívy Bavorska, Mníchov), Poľska (dr. Jaroslaw Porazinski, Zväz poľských archivárov, Toruň), Rakúska (dr. Anton Eggendorfer, dr. Rainer Egger, dr. Michael Göbl Zväz rakúskych archivárov, Viedeň, dr. Siegfried Haider, Zväz rakúskych archivárov, Linz, prof. Lorenz Mikoletzky, generálny riaditeľ Rakúskeho štátneho archívu, Viedeň, prof. dr. Gerhard Pferschy, prezident Zväzu rakúskych archivárov, Graz), Slovenska (dr. Anna Buzinkayová, Spoločnosť slovenských archivárov, Bratislava), Slovinska (Marija Hernja Masten, Zväz slovinských archivárov, Ptuj), zástupca Chorvátska (Damir Validžič, Zväz chorvátskych archivárov, Zagreb) sa ospravedlnil. Prizvaný bol zástupca Historického archívu Európskej komisie z Bruselu dr. Hans Hofmann.

Rokovanie otvoril a viedol prof. dr. Gerhard Pferschy. Prítomných privítal prof. dr. Lorenz Mikoletzky ako hositeľ a dr. Norbert Reimann ako spoluorganizátor. Prof. Pferschy v úvodnej časti oboznámil účastníkov s programom a určil oblasti, na ktoré by sa referujúci mali zamerať v popoludňajšej časti kolokvia.

V prvej časti programu informovali prítomní o vzniku a činnosti spolkov archivárov vo svojich krajinách so zameraním sa na problémy v archívoch, ktoré sú iné v postsocialistických krajinách, iné v Rakúsku, Švajčiarsku, sčasti v Nemecku, kde archivári nevybavujú agendu súvisiacu s reštitúciami majetku, rehabilitáciami občanov, s privatizáciou, reprivatizáciou a pod. Problematike nových archívnych zákonov, resp. novelizácii, sa venovali vo svojich príspevkoch všetci prítomní. Veľmi obsérne informoval o genéze prípravy archívneho zákona dr. L. Gescsényi z Maďarska.

Dr. H. Hofmann z Historického archívu Európskej komisie z Bruselu hovoril o zámere rozšírenia záberu na archívy v ďalších európskych krajinách, o potrebe lepšej výmeny skúseností medzi archívami na medzinárodnej úrovni, o možnosti zapojiť v budúcnosti aj archivárov z krajín, ktoré nie sú členmi Európskej únie, do projektov súvisiacich s možnosťou výmenných študijných pobytov v zahraničí, čo však naráža na finančné problémy. Historický archív pri Komisii EÚ začal vydávať informačný bulletin pre archívy. Zatiaľ vyšlo prvé číslo vo francúzštine. Za veľmi dôležité označil dr. Hofmann zviditeľňovanie archívov a archívnicstva smerom k verejnosti, k čomu má napomôcť moderná vybavenosť archívov a vysoká profesionalita archivárov.

Prof. Mikoletzky, ktorý bol v roku 1994 prizvaný ako prvý Rakúšan na zasadnutie Komisie Európskej únie, informoval o projekte, týkajúcom sa výmenných študijných pobytov archivárov z krajín susediacich s Rakúskom, ktorý pripravil na prekonzultovanie s predstaviteľmi rezortných orgánov, nakoľko výmena archivárov sa musí dostať do právnej roviny a spolky archivárov nemajú rozhodovaciu právomoc. Oficiálny orgán by ich však nemal obchádzať pri vyslovovaní pripomienok.

Na popoludňajšom rokovaní sa účastníci vyjadrovali k ochrane archívnych dokumentov. Viacerí prítomní hovorili o krádežiach dokumentov z archívov (napr. aj v Nemecku) a o nutnosti stále zdokonaľovať bezpečnostné systémy. Zvlášť sa diskutovalo o uložení archívnych dokumentov, ktoré sú označené ako národné kultúrne pamiatky (Nationale Denkmäler) - či sa im venuje špeciálna pozornosť, či sú uložené spolu s ostatnými dokumentami. Čo sa týka konzervovania písomností, všetci prítomní hovorili o konzervačných strediskách, dielňach, oddeleniach, ktoré fungujú v rámci jednotlivých archívov, nie však vo všetkých.

Na záver stretnutia sformuloval prof. Pferschy predbežné témy nasledujúceho kolokvia, ktoré by sa malo konať pravdepodobne znovu o dva roky:

1. Ochrana archívnych dokumentov
2. Európska únia a prekonanie hraníc v našom sektore
3. Archívno - technické otázky.

Na druhom kolokviu zástupcov spolkov - zväzov archivárov zo strednej Európy (chápanej v širšom zmysle) sa prítomní navzájom oboznámili s činnosťou stavovských organizácií a s najakútnejšími problémami týkajúcimi sa archívov (archivárov, archívneho materiálu).

Je pre nás dôležité zúčastňovať sa podobných akcií z viacerých hľadísk: v spolkoch archivárov sa problémy archívnictva odzrkadľujú lepšie ako v štátnych orgánoch a ako naznačuje už názov rokovania, ide o diskusiu, ktorá má síce stanovený určitý program, ten ale môže každý účastník doplniť, resp. opýtať sa na tie skutočnosti, súvisiace s našim odborom, o ktoré má záujem. Nanajvýš potrebné zúčastňovať sa medzinárodných odborných podujatí je aj z hľadiska prezentovania sa po profesionálnej stránke, v ktorej, aj napriek pretrvávajúcim problémom, sme porovnateľní s našimi známejšími a pribojnejšími susedmi.

V nasledujúcich dvoch dňoch 30. a 31. mája 1995, som sa zúčastnila dvoch podujatí, ktoré sa konali z príležitosti päťdesiateho výročia založenia Rakúskeho štátneho archívu.

Dvadsiatypiaty rakúsky archívny deň sa konal v priestoroch Rakúskeho štátneho archívu dňa 30. 5. 1995. Riaditeľ uvedeného archívu prof. dr. Mikoletzky predniesol úvodný príspevok o vzniku a dejinách archívu, ktorý bol založený na jeseň roku 1945. Ďalšie príspevky - referáty, sa venovali informatike, optimalizácii podmienok, ktoré treba dodržať pri ukladaní archívneho materiálu v depotoch, profylaxii v súvislosti s archívnymi dokumentami, zabezpečeniu písomností v prípade, že už k nejakému poškodeniu došlo a ďalšiemu vzdelávaniu pracovníkov v archívoch. Ako vyplýva z uvedených tematických okruhov, referujúci sa vo svojich príspevkoch zaoberali viacerými problémami, podobnými tým, s ktorými sa stretávame u nás, nevynímajúc ťažkosti finančného charakteru.

25. rakúsky archívny deň bol spojený s výstavou odborných kníh, časopisov a s propagačnou výstavou firmy Tschudi zo Švajčiarska, ktorá vyrába rôzne druhy krabíc na uloženie archívnych dokumentov zo

špeciálneho materiálu. Obidve výstavy sa uskutočnili vo vestibule budovy Rakúskeho štátneho archívu.

Vo večerných hodinách prijal účastníkov 25. rakúskeho archívneho dňa z poverenia viedenského mešťanostu v zasadacej sieni Mestského senátu Viedenskej radnice, vedúci Kultúrneho úradu mesta Viedeň dr. Bernhard Genscher.

Slávnosť, z príležitosti 50. výročia založenia Rakúskeho štátneho archívu, dňa 31. 5. 1995 sa v slávnostnej sieni Rakúskej akadémie vied okrem rakúskych prominentov, zúčastnili oficiálni predstavitelia štátnych archívnych orgánov z mnohých krajín sveta a predstavitelia stavovských organizácií archivárov z krajín stredoeurópskej oblasti, ktorí boli účastníkmi už spomínaného kolokvia. Zhromaždených pozdravil prof. dr. Werner Welzig, prezident Rakúskej akadémie vied, dr. Charles Kecskeméti, generálny sekretár Medzinárodnej rady archívov, dr. Jaromír Charous, podpredseda Českej archívnej spoločnosti a ďalší zahraniční hostia. Slávnostné príhovory predniesli dr. Franz Vranitzky, kancelár Rakúskej republiky, prof. dr. Lorenz Mikoletzky, riaditeľ Rakúskeho štátneho archívu a slávnostnú prednášku "Založenie Rakúskeho štátneho archívu pred päťdesiatimi rokmi" prof. dr. Erika Weinzierl. Večer prijal účastníkov slávnosti v mene kancelára Rakúskej republiky v prijímacej sieni budovy Úradu rakúskeho kancelára dr. Alfred Maier.

Anna Buzinkayová

Úspešná reprezentácia

Pri príležitosti osláv štátneho sviatku Slovenskej republiky, Sv. Cyrila a Sv. Metoda, bola 5. júla 1995 v Národnej knižnici v Sofii, otvorená autorská výstava významného slovenského reštaurátora, člena predstavenstva reštaurátorov, pracovníka Slovenského národného archívu, Ivana Galamboša.

Výstavu " Výber z tvorby Ivana Galamboša", otvoril prof. Dimitar Trendafiloff, ktorý zhodnotil tvorbu autora a udelil mu v zastúpení Akadémie

výtvarných umení titul "Senátora", na znak úcty k jeho dielu. V ďalších príhovoroch mala slovo riaditeľka Národnej knižnice prof. Vera Dinova - Rouseva a riaditeľ Slovenského inštitútu v Sofii. Slávnostnej vernisáže sa zúčastnili predstavitelia bulharskej kultúry a zástupcovia mnohých odborných inštitúcií.

Samotná výstava, pozostávajúca zo štyroch častí, bola umiestnená v krásnej vstupnej hale Národnej knižnice, kde ju počas trojtýždňového trvania malo možnosť uvidieť niekoľkotisíc návštevníkov. V prvej časti výstavy autor predstavil bulharskej verejnosti dokumenty z obdobia pôsobenia Cyrila a Metoda, konkrétne záznam z vatikánskeho registra č. 1. o liste Jána VIII. z roku 880, tzv. "Buly Industriae tuae", "Kyjevské listy", hlaholský rukopis z 10. storočia a záznamy mien významných veľkomoravských osobností, napr. Rastislava, Svätopluka a Pribinu na stránkach pergamenového kódexu, tzv. "Cividalského evanjeliára".

Okrem toho tu boli vystavené písomné pamiatky týkajúce sa slovenských dejín, ako "Nitriansky kódex", "Zoborské listiny", ale i mestské privilégia Bélu IV. Trnave, Banskej Bystrici, "Žigmundove privilégium" Bratislave, "Artikuly cechu cínarov, pekárov", "Zlatá bula kráľa Mateja", "Bula Pavla II." a ďalšie. Autorom boli vyhotovené umelecké kaligrafické kópie spomenutých dokumentov. Vytvoril ich ručne, prevažne na pergamene, pričom dokonale imitoval originály.

V ďalšej časti výstavy predstavil autor svoju tvorbu v oblasti umeleckej knižnej väzby, výberom z posledných 20 rokov. Vystavované diela návštevníkov upúťali nielen nápaditosťou samotných návrhov, ale i dokonalým spracovaním. Časť exponátov bola zapožičaná z bohatej súkromnej zbierky Ing. Jána Kukala a mnohých ďalších súkromných majiteľov.

Veľký záujem vzbudilo spracovanie bibliofilského vydania Ovídia "Príbehy Orfeovi", "Adresná kazeta" na listy k životnému jubileu držiteľa rytierskeho rádu - dr. Petra Kartousa, väzby bibliofilského vydania Goetheho "Drei Märchen", spracovanie väzby na knihu karikatúr "50 Jahre Osterreich" a mnohé ďalšie.

V tretej časti predstavil Ivan Galamboš výber zo svojej reštaurátorskej tvorby z pôsobenia v Rakúsku.

Poslednou časťou výstavy priblížil návštevníkom svoju pedagogickú činnosť na Katedre reštaurovania Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave, dokumentáciou diplomových prác svojich študentov.

Doplnením výstavy boli i plagáty z individuálnych výstav autora "Pochvala slovienskemu slovu"(1990), "Kyjevské listy"(1992), "Cividalský evanjeliár"(1993) i ďalších kolektívnych reštaurátorských výstav.

Počas pobytu I. Galamboša oslovilo vedenie Akadémie výtvarných umení a rektor Prof. Šošev prejavil záujem o spoluprácu medzi školami, uskutočňovaním spoločných reštaurátorských výstav a výmenou študentov. Zároveň sa zaujímal aj o odbornú prax v jeho ateliéri.

Špecialisti, reštaurátori papiera a historickej knižnej väzby, sa vo veľkom počte zúčastnili autorovej prednášky, ktorú zameral na vyhotovovanie umeleckých kópií a reštaurátorské technológie. Výklad bol doplnený premietnutím videozáznamov a skončil živou diskusiou.

Účastníci príťažlivého kultúrneho podujatia vysoko ocenili činnosť a tvorbu Ivana Galamboša a vyslovili želanie, aby jeho návšteva v Bulharsku nebola posledná.

(Na základe podkladov I. Galamboša, spracovala Z. Kollárová.)

Rakúske archívy

Ak by ste sa náhodou rozhodli, pri štúdiu svojej témy, "zablúdiť" do starobylej Viedne, či do Rakúska vôbec, iste budú pre vás zaujímavé a možno aj podnetné stručné informácie o archívnej sieti našich susedov s ktorými sme mali spoločné hranice, spoločné dejiny a aj spoločné problémy zachytené na papieri - dnes v archívoch. V Rakúsku sa nachádzajú tieto archívy:

- Eisenstadt** - Burgenländisches Landesarchiv
- Graz** - Universitätsarchiv Karl - Franzens Universität
  - Bild - und Tonarchiv bei Landesmuseums Joanneum
  - Steiermärkisches Landesarchiv
- Innsbruck** - Tiroler Landesarchiv
- Klagenfurt** - Kärntner Landesarchiv
- Linz** - Archiv der Stadt Linz - Bibliothek Oberösterreichisches Landesarchiv
- Salzburg** - Salzburger Landesarchiv

Viedeň - Niederösterreichisches Landesarchiv

- Archiv der Universität Wien
- Deutschordenszentralarchiv
- Diözesanarchiv
- Griechisch - orientalische Gemeinde zur Heiligen

Dreifaltigkeit

- Archiv und Bibliothek
- Hausarchiv der Regierenden Türsten von Liechtenstein
- Wiener Stadt - und Landesarchiv
- Phonogrammarchiv
- Österreichisches Filmarchiv
- Österreichisches Staatsarchiv :
  - Bibliothek
  - Allgemeines Verwaltungsarchiv
  - Archiv der Republik und Zwischenarchiv
  - Finanz - und Hofkammerarchiv
  - Haus-, Hof- und Staatsarchiv
  - Kriegsarchiv
- Bibliothek und Archiv/Parochia ortodoxá Románá din Viena
- Stiftung Dokumentationsarchiv des Österreichisches Widerstandes
- Verein für Geschichte der Arbeiterbewegung - Archiv, Bibliothek, Nachlässe, Sammlungen

Z. K.

DISKUSIA

Živé registratúry v štátnych archívoch

Preberanie - 1. časť

Problémy vznikajúce pre preberanie živých registratúr do štátnych archívov sú pertraktované nielen písomne na stránkach archívnych periodík, ale aj verbálne na rôznych typoch archívnych porád a tematických sympóziách. Napríklad Fórum archivára č. 6/1993 píše, resp. mentoruje vo forme akejsi "poučky", že vzdelaný a skúsený archivár vie, že je nevhodné preberať do archívu písomné či iné dokumenty, ktoré ešte nedozreli do veku archívnych dokumentov (predbežne neuplynuli skartačné lehoty spisov povahy "A"). Som toho názoru, že **striktné dodržiavanie tejto dozaista správnej "poučky" v prípade registratúr zanikajúcich organizácií bez právnych nástupcov je treba veľmi dobre zvážiť**. Prečo? Uvediem príklad zo ŠOBA Košice. Dva mesiace pred koncom kalendárneho roka došlo k zániku Krajského osvetového strediska v Košiciach. Ak by sme spomínanú poučku boli akceptovali, bolo by to znamenalo mičky sa prizerať nenávratnej strate a likvidácii podstatnej časti, možno i najcennejších dokumentov písomných, zvukových a obrazových. Totiž archivári štátneho oblastného archívu nenechali predmetnú záležitosť "bokom", ale v rámci prieskumu preverili celistvosť živej registratúry. Zachovaný spisový materiál (živá registratúra) bol neadekvátny časovému úseku jestvovania zanikajúcej organizácie - KOS. Zistením tejto skutočnosti, sme začali v priebehu zostávajúcich 3 týždňov doslova "pátrať" po existencii predpokladaných spisov. Prekvapenie - boli objavené spisy živej registratúry, možno povedať, že tvorili základ budúcich archívnych dokumentov. Nájdené, či objavené dokumenty sa nachádzali v iných kultúrnych inštitúciách a z časti u bývalých funkcionárov - pôvodcov registratúry.

Z uvedeného príkladu nám vyplýva aj iná "poučka", či určité varovanie, že **nečinnosť a neprevzatie živých registratúr v konkrétnych, povedal by som "chúlostivých" prípadoch, by zase vzdelaný a skúsený archivár nemal, resp. nesmel nikdy pripustiť**.

No, a výsledok prvej i druhej poučky je vlastne - dilema - práca archivára v archíve je spojená s registratúrnymi prácami.

Možno konštatovať, že archívár v hociktorom type archívu predbežne mal a naďalej musí mať povinnosť, v rámci dohľadu nad registratúrami, zachraňovať pred stratou a zničením budúce archívne dokumenty všetkých druhov i keď sa predbežne nachádzajú v živej registratúre.

Osobne si myslím, že naznačené práce archívár má robiť i za cenu, že takáto činnosť naplňa či saturuje v mnohých prípadoch úložnú kapacitu archívu, inak povedané dočasne obmedzuje preberanie už kvalifikovaných archívnych dokumentov.

V súvislosti s preberaním živých registratúr do štátnych archívov, chcem poukázať ešte na "vehementne" u nás presadzovaný, predtým neobvyklý proces, t. j. tlak transformujúcich sa subjektov vyvíjaný na štátne archívy, aby do archívu čím skôr mohli odovzdať svoje živé registratúry. Takýto tlak musia archívári radikálne odmietat', lebo je v rozpore s existujúcimi platnými predpismi a metodickými pokynmi riadiacich orgánov. Navyše z praxe vieme, že v týchto registratúrach vo veľkom množstve, ba v prevažnej miere sa nachádza ešte nekvalifikovaný spisový materiál - neoznačený príslušnými skartačnými znakmi a lehotami. Teda i v súčasnom období sa treba usilovať presadiť zásadu, že spisy potrebné pre administratívnu činnosť v žiadnom prípade nepatria do archívu. Som presvedčený, že takáto zásada má oporu vo všetkých archívároch na Slovensku, ktorí podporia aj jej opodstatnenú existenciu v praxi.

Ladislav Ružička

KNÍŽNÉ NOVINKY

Zo ŠOKA vo Veľkom Krtíši prišla redakčnej rade zaujímavá zásielka. Obsahovala 4 brožúrky nevelkého rozsahu so zaujímavým obsahom. Sme radi, že prácu našich kolegov môžeme aj touto cestou priblížiť ostatným.

Kysucký, Jozef: *Tragédia ženy (Voľný preklad a doplnky diela dr. I. Kiss Lackovej "Az asszony tragédiája")*, Veľký Krtíš 1994, s. 36.

Brožovaná knižka bola vydaná pri príležitosti 130. výročia úmrtia I. Madáča. Autor J. Kysucký jeden exemplár rukopisnej štúdie o manželke Imricha Madáča Erzike rod. Fráterovej, daroval okresnému archívu. Pri príležitosti 750. výročia prvej písomnej zmienky obce Dolná Strehová v ktorej niekoľko storočí žili predkovia Imricha Madáča, bol rukopis doplnený riaditeľkou ŠOKA Martou Kamasovou stručnými informáciami o pôvode básnika. K vydaniu prispela Matica slovenská, ktorá hradila náklady na tlač.

Môžeme len konštatovať, že pri umnom využití všetkých duševných a materiálnych prostriedkov vzniklo milé dielko, ktoré prakticky naplnilo heslo o zblížovaní národov.

Kamasová, Marta: *Príbelce 1244 - 1994, ŠOKA a Regionálne kultúrne stredisko Veľký Krtíš 1994, s. 43.*

V poslednom období je priam "módne" spracovanie histórie aj tých najmenších obcí. Túto "módnu vlnu" však môžeme iba uvítať. Prispieva totiž k elementárnemu pozdvihnutiu národného a kultúrneho povedomia a pocitu spolupatričnosti k danému regiónu.

Obec Príbelce nepatrí v našom národnom povedomí k málo známym. Viazu sa k nej také mená ako Ján Čaplovič, Janko Kráľ, Samuel Kramár, Daniel Petian, Ján Rotarides, Viliam Pauliny - Tóth.

Kamasová, Marta, Lukáčsová, Ildikó: *750. výročie Veľkého Krtíša. Okresná knižnica A. H. Škultétyho Veľký Krtíš 1995, s. 73.*

Formu bibliografie si zvolili obidve autorky na pripomenutie významného výročia Veľkého Krtíša. Sú tu použité pramene od roku 1911. Bibliografia obsahuje 593 záznamov a je rozdelená nasledovne: 1. Úvod - stručné dejiny mesta, 2. Periodiká, 3. Knihy, 4. Menný register. Z bádateľského hľadiska by bolo vari účelné vytvoriť aj vecný register.

Kamasová, Marta: *Informatívny sprievodca. Veľký Krtíš 1995, s. 34.* Drobným nákladom 100 ks, si pripomenuli archivári 10. výročie odovzdania účelovej budovy a 20. výročie zákona SNR č. 149/1975 o archívnictve. Potreba nových sprievodcov, resp. doplnkov sprievodcov starých sa stáva stále aktuálnejšou. Je chvályhodné, že ŠOKA vo Veľkom Krtíši sám vyšiel s touto iniciatívou. Úvodom sa v Sprievodcovi môžete zoznámiť s históriou archívu. Centrom je súpis samotných fondov. Ďalej sú

publikované archívne pomôcky, publikácie ŠOKA a publikačná činnosť archívárov. Sprievodca je obohatený o menoslov pracovníkov, ich odpracovanú dobu a výsledky odbornej činnosti ŠOKA v rokoch 1985 - 1994.

Zuzana Kollárová

SERVIS

 Zmeny telefónnych čísel:

Slovenský národný archív k 1. 8. 1995 - ústredňa 580 11 78, 580 11 81, 580 11 83, 580 11 85, fax 580 11 47

sekretariát riaditeľa - 580 11 90, námestník pre archívny úsek PhDr. Elemír Rákoš, CSc. 580 12 49, odd. starých fondov

PhDr. Marta Melníková 580 12 14, odd. predarchívnej starostlivosti Mgr.

Mária Šániková 580 11 87, odd. archívnej ochrany Ing. Jozef Hanus, CSc.

580 11 89, ekonomický námestník Ing. František Kučera 580 11 92,

materiálno - technické zásobovanie Marián Rumpel 580 11 94

Štátny oblastný archív v Levoči: 0966/ 51 24 24

 Výstavy archívnych dokumentov:

Štátny okresný archív Galanta, Štátny okresný archív vo Veľkom Kráši, Štátny okresný archív v Žilne

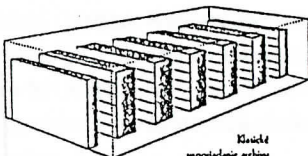
(bližšie v ďalších číslach)

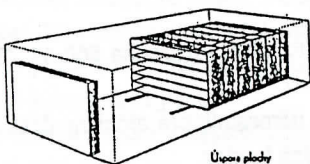
NIKOL spol. s r. o.

ponúka riešenie nedostatku skladovacích priestorov
využitím Mobilných regálových systémov

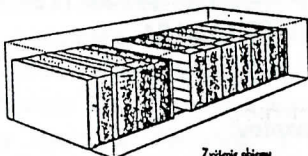
P R E Č O M O B I L N Ý S Y S T É M ?

Klasické
usporiadanie archívu
so stacionárnym regálom

Úspora priestoru
úpravou pôvodných regálov
na mobilný systém

Zväčšenie objemu
archívovaných dokumentov
o 100 % doplnením mobilného systému
v pôvodnom priestore

NIKOL spol. s r. o.

Jilemnického 8
036 01 MARTIN
tel.: +42 842/397 65, 895 17
fax: +42 842/895 17

Mobilné regály sa vo svete využívajú už dlhú dobu, pretože zvyčajú kapacitu pôvodných priestorov až o 100 %, resp. znižujú šírku plochu na polovicu. Pretože v dnešnej ekonomickej situácii sa tieto systémy javia ako veľmi výhodné hlavne z pohľadu do budúcnosti, zvlášť pre archívy a knižnice, navrhujeme Vám, aby ste zvlášť využili naše ponuky.

Mobilné regálové systémy dodáva naša firma na objednávku podľa špecifických požiadaviek zákazníka. V praxi to znamená, že v prvom rade pri vypracovaní návrhu sa prihliada na maximálne ekonomické využitie priestoru určeného pre sklad alebo archív.

Ďalej podľa skladovaného materiálu prispôbujeme šírku a výšku polic, aby nevznikol nevyužitý priestor.

Podľa požiadavky zákazníka je umožnená polohovateľnosť polic, uzamykateľnosť jednotlivých regálov, resp. sekcií alebo celých blokov, farebné prevedenie a samozrejme druh systému:

- ▲ manuálne posuvný
- ▲ mechanicky posuvný s reťazkovým prevodom
- ▲ elektricky posuvný

Ceny sú stanovené na 1 m policie podľa zložitosti systému.

Firma NIKOL spol. s r. o. ponúka zdarma:

- ▲ poradenstvo pri využití mobilných systémov
- ▲ vypracovanie niekoľkých variantov usporiadania Mobilného regálového systému podľa zasláného pôdorysu miestnosti
- ▲ presné vyčíslenie cenovej ponuky pre každý variant
- ▲ softwarové vybavenie evidencie archívovaných dokumentov, resp. skladového hospodárstva
- ▲ 36-mesačný záručný servis

OSOBNOSTI

Ján Scheuczlich

V tzv. Tajnom archíve Archívu mesta Košice je uložený nenápadný spis v pergamenovom obale, s rozmermi 21,5 x 29,5 cm, obsahujúci stodva strán popísaných gotickou kurzívou, s názvom "Elenchus iurium et privilegiorum civitatis Cassoviensis". Pri štúdiu "Zoznamu práv a výhod mesta Košice" naša archivárska duša neverí vlastným očiam. Táto skutočne unikátna archivárska pomôcka z počiatku 16. storočia nás presvedčí o tom, že archív slobodného kráľovského mesta Košice bol v tomto období svojbýtnou a seabedomou ustanovizňou. Pokrokový je aj spôsob vedenia jeho najstaršieho archívneho inventára. Listiny (najmladšia zachytená v inventári je z roku 1505) sú opatrené signatúrou, poradovým číslom, regestom a rokom vydania. Elench je vnútorne členený do 43 tematických skupín, v rámci nich sú listiny zoradené chronologicky. Regesty, písané zväčša po latinsky, zriedka po nemecky, sú stručné, 1 - 4 riadkové, obsahujú označenie druhu listiny, jej vydavateľa a obsah. Pri listinách osobitného významu sú regesty obsažnejšie, napr. pri erbových listinách nájdeme aj podrobný opis erbu. Po obsahovej stránke autor inventára rozlišuje 39 druhov listín. Všetky listiny zachytené v inventári majú jednu spoločnú vlastnosť - každá z nich má dlhodobú platnosť a týkajú sa zväčša držby majetkov a mestských výsad. Autor neregistruje listiny s jednorázovou alebo dočasnou platnosťou. V pomôcke nájdeme u niektorých listín aj poznámky o mieste a spôsobe uloženia, z ktorých si vieme urobiť predstavu o vybavení Archívu mesta Košice v 16. storočí. Autor upozorňuje aj na vonkajšiu stránku listín - údaje o pečati, o písacej látke.

O autorovi tohto unikátu medzi našimi archívnyimi pomôckami, žiaľ, veľa nevieme. Reč archívnych dokumentov konca 15. a začiatku 16. storočia je storchá. Ján Scheuczlich, otec synov Krištofa a Mateja, získal meštianske právo v Košiciach vo februári 1494. Vlastnil dom v III. mestskej štvrti, na dnešnej Hlavnej ulici, majer v Črnel'skom údolí, dane platil aj z viníc a z

varenia piva. V rokoch 1503 - 1512 pôsobil ako mestský notár, v rokoch 1518 - 1519 bol richtárom mesta Košíc. Až do roku 1536 ako člen volenej obce vo funkcii prvého alebo druhého konzula, zastával významné mestské úrady. Vtedy pre torzovitosť archívneho materiálu, jeho stopu strácame. Zrejme vďaka desaťročnému Scheuczlichovmu pôsobeniu vo funkcii mestského notára, vznikol prapradedo našich inventárov. Ján Scheuczlich ako notár usporiadal a roztriedil nahromadený archívny materiál podľa potrieb svojej notárskej praxe. Viedla ho k tomu nepochybne snaha uľahčiť si orientáciu v množstve dôležitých písomností a urýchliť tak vlastnú prácu. Pritom však nachádzame v Jánovi Scheuczlichovi nielen svedomitého stredovekého úradníka, ale predovšetkým ARCHIVÁRA v dnešnom ponímaní tejto profesie, tvorcu archívneho usporiadania a pomôcky, slúžiacej ako príklad a návod pre ďalšie generácie archivárov.

(Podrobnejšie sa osobnosťou Jána Scheuczlich zaoberala Tunde Lengyelová vo svojej diplomovej práci, ktorú autorka čiastočne využila pri písaní tohoto príspevku.)

Milena Ostrolucká

Redakčná rada: V. Nováková, L. Vrtel', J. Hanus, Z. Kollárová

Toto číslo pripravil kolektív ŠOKA Veľký Krtíš

Technická úprava : Z. Kollárová

Distribúcia ŠOKA Veľký Krtíš

Náklad 260 ks